

Georg-Ludwig Maurer (1790-1872)

Νομικός, καθηγητής της Ιστορίας του γερμανικού και του γαλλικού δικαίου στο πανεπιστήμιο του Μονάχου, μέλος της αντιβασιλείας του Όθωνα. Έθεσε τις βάσεις καίριων θεσμών σχετικά με την δικαιοσύνη και την εκπαίδευση του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Μετά την επιστροφή του στην Βαυαρία έγραψε το έργο *Ο ελληνικός λαός*. Βαθύς μελετητής των ελληνικών πραγμάτων, στο παρόν κείμενο διατυπώνει ενδιαφέρουσες απόψεις για την Αθήνα - πρωτεύουσα.

[Η εκλογή της πρωτεύουσας]

Την ίδια εποχή που καταστρώνουμε το δημοτικό σύστημα, χρειάστηκε να καταπιστούμε και με το θέμα του οριστικού καθορισμού της έδρας της κυβέρνησης, της Πρωτεύουσας δηλαδή. Κανείς δεν αρνιόταν, ούτε και οι προηγούμενες προσωρινές κυβερνήσεις, ότι το Ναύπλιο δεν βρισκόταν ούτε στην κατάλληλη τοποθεσία, αλλά ούτε και συγκέντρωνε τα απαιτούμενα προσόντα για να αναδειχθεί σε πρωτεύουσα. Επίσης όλοι αναγνώριζαν ότι η νέα βασιλική Κυβέρνηση, εφόσον προορισμός της ήταν να δίνει σε όλα τα θέματα μια οριστική λύση, όφειλε να φροντίσει και για την οριστική εγκατάσταση της πρωτεύουσας. Το θέμα όμως αυτό ήταν στενά δεμένο με πάρα πολλά συμφέροντα, κυρίως υλικά. Ποια πόλη, λοιπόν, ή ποια τοποθεσία έπρεπε να προτιμηθεί; Αυτός ήταν ο μεγάλος νοκοκέφαλος.

Οι Μοραΐτες έλεγαν το Άργος, ή η Τριπολιτζά, ή η Κόρινθος. Οι Στερεοελλαδίτες έλεγαν η Αθήνα. Ο Κωλέττης υποστήριζε, φυσικά, τα Μέγαρα. Και ο αρχιτέκτων Γκούπτενσον μιλούσε για Πειραιά! Γύρω απ' το θέμα της πρωτεύουσας, που έθιγε βασικά οικονομικά συμφέροντα, οι συζητήσεις έδιναν κι έπαιρναν, τόσο ανάμεσα στον κοσμάκη, όσο και στους επισήμους, κι οι εφημερίδες με πηχιάιους τίτλους υπερθεματίζουν άλλες για τούτη κι άλλες για εκείνη τη λύση.

Ferdinand Stademann, Άποψη της Αθήνας από την οικία Μπότσαρη με τους Αγίους Ασωμάτων και την Αγία Τριάδα. Από το *Πανόραμα της Αθήνας*, Μόναχο 1841. Λιθογραφία. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Πάντως, τις πιο μεγάλες πιθανότητες φαίνεται πως τις είχαν η Κόρινθος και η Αθήνα. Για την Κόρινθο έλεγαν πως της ταιριάζει για πρωτεύουσα γιατί βρίσκεται στο κέντρο της σημερινής Ελλάδας, κοντά δηλαδή και στην Πελοπόννησο και στα υπόλοιπα τμήματα του Βασιλείου. Επίσης ότι βρίσκεται σε μια απ' τις μεγαλοπρεπέστερες τοποθεσίες του κόσμου, γιατί έχει απέναντί της τον Παρνασσό, τον Κιθαιρώνα, τα Γεράνια όρη και τον Ελικώνα! Αλλά υπέρ της Αθήνας συνηγορούσαν όλες εκείνες οι αναμνήσεις για τον αττικό πολιτισμό, για τις τέχνες, για τις επιστήμες, για την αθάνατη πολεμική της δόξα. Χτισμένη κοντά στον Μαραθώνα, και πάνω στα ωραιότερα κατάλοιπα της κλασικής αρχαιότητας, βλέπει αντίκρου της την Σαλαμίνα, την Αίγινα, τα τρία λιμάνια, τα απομεινάρια των Μακρών Τειχών, το μνημείο του Κίμωνα, το Ωδείο, την παλιά Στοά, τη φυλακή του Σωκράτη –όπου, καθώς λένε, άδειασε το κύπελλο με το κώνειο–, τον Παρθενώνα και τα Προπύλαια, τον Άρειο Πάγο και την Πνύκα, όπου ακόμα θαρρείς και αντηχούν τα λόγια του Αριστείδη, του Φωκίωνα, του Δημοσθένη και του Περικλή! Στα δυτικά, έχει το ναό του Θησέα –το Θησεϊόν– που διατηρείται ακόμα μια χαρά, τον τάφο του Περικλή, την Ακαδημία, τον Κολωνό, την Ελευσίνα, την Ακροκόρινθο. Και τέλος στ' ανατολικά, τις εντοιχισμένες στήλες των ναών που καταστράφηκαν από τους Πέρσες, το Πρυτανείο, το Μνημείο του Λυσικράτη –ή «το Φανάρι του Διογένη», όπως το λέει ο κόσμος– την πύλη του Αδριανού, το θέατρο του Διονύσου, τις πανύψηλες στήλες του Ναού του Ολυμπίου Διός, την κρήνη της Καλλιρρόης με το αιώνια κελαρυστό νεράκι της, το καλοδιατηρημένο Στάδιο, τον Παρνασσό, τον Υμηττό και την Πεντέλη. Στο κάθε βήμα σου, στην κάθε ματιά, δίπλα σου είτε πέρα στον ορίζοντα, τα πάντα σου θυμίζουν τις ένδοξες μέρες της πιο Ξακουστής πόλης του κόσμου. Ποιος βασιλιάς θα μπορούσε να διαλέξει άλλη έδρα για την Κυβέρνησή του, τη στιγμή που έχει στα χέρια του την πνευματική έδρα του κόσμου; Έτσι κι ο βασιλιάς Όθων, μετά από ώριμη σκέψη, διάλεξε την Αθήνα.

Προτού όμως γίνει πράξη η απόφαση αυτή, έπρεπε να παραμεριστούν μεγάλα εμπόδια και να αντιμετωπισθούν δύσκολα προβλήματα. Το μεγαλύτερο μέρος της Αθήνας ανήκε σε ιδιώτες. Έπρεπε λοιπόν η Κυβέρνηση να αποζημιώσει τους οικοπεδούχους της Αθήνας για να της παραχωρήσουν τον χώρο που της ήταν απαραίτητος. Γιατί, εκτός από το έδαφος που της χρειαζόταν για το βασιλικό ανάκτορο, για τους δρόμους, τις πλατείες και τα δημόσια κτίρια, ήθελε να έχει στη διάθεσή της και όλο το χώρο της αρχαίας πόλης, εφ' όσον είχε ηθικό καθήκον να προγραμματίσει ανασκαφές για να παραδώσει στις ερχόμενες γενεές όλους τους κρυμμένους θησαυρούς της αρχαιότητας. Αλλά οι αξιώσεις που διατυπώθηκαν από τους ιδιοκτήτες ήταν υπέρογκες, και με μεγάλο κόπο κατορθώσαμε να φθάσουμε σε μια τελική συμφωνία. Όταν λύθηκε κι αυτό το θέμα, μπορούσαμε πια ν' αναγγείλουμε τη μεταφορά της πρωτεύουσας, έπρεπε όμως τώρα να μας υποδείξουν οι Αθηναίοι τα κατάλληλα οικήματα για την εγκατάσταση της Κυβέρνησης και όλων των συναφών υπηρεσιών.

Όλες αυτές οι αποφάσεις είχαν παρθεί το φθινόπωρο του 1833, ποιον όμως ακριβώς μήνα; δεν θυμάμαι πια. Την ίδια εποχή εγκρίθηκε και το σχέδιο των Αθηνών που είχαν καταστρώσει ο Κλεάνθης και ο Σάουμπερτ, αφού συνεργάστηκαν πρώτα και με τον Αυστριακό πρόξενο Γκρόπιους. Αμέσως αναθέσαμε σ' έναν αξιωματικό του μηχανικού να προσδιορίσει τοπογραφικά τους δρόμους και τις πλατείες.

[Έργα υποδομής]

Δόθηκε εντολή να Ξαναφτιαχτεί ο δρόμος Αθήνα–Πειραιά, και να γίνουν τα σχέδια του λιμανιού. Ιδρύθηκε ένα καλό κεραμοποιείο, ώστε να υπάρχουν άφθονα τούβλα για τις οικοδομές. Τοποθετήθηκε νέος νομάρχης, δραστήριος και κατάλληλος για την πρωτεύουσα. Μετακλήθηκαν διάφοροι νομομηχανικοί για να προχωρήσει πιο γρήγορα η εφαρμογή του σχεδίου της πόλεως. Κι όμως, όλα προχωρούσαν με πολύ αργό ρυθμό. Χρειάστηκε να περάσουν άλλοι τρεις μήνες ώπου ν' ανακοινωθεί η απόφαση για τη μεταφορά της πρωτεύουσας. Ο αξιωματικός του μηχανικού που είχε αναλάβει